

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

MICHAL BOBEK

esitatud 29. aprillil 2021¹

Kohtuasi C-852/19

Spetsializirana prokuratura

versus

Ivan Gavanozov

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Direktiiv 2014/41/EL – Euroopa uurimismäärus – Isiku elu- ja äriruumide läbiotsimine ja teatavate esemete äravõtmine – Asjaomase isiku ülekuulamine tunnistajana – Õiguskaitsevahendite puudumine taotlevas liikmesriigis – Siiras koostöö – Vastastikune usaldus

I. Sissejuhatus

1. Ivan Gavanozovi suhtes on Bulgaarias algatatud kriminaalmenetlus käibemaksuga seotud süütegude tõttu. Nendes süütegevades näivad olevat osalenud riilufirmad, sealhulgas Tšehhi Vabariigi äriühing ja selle esindaja, kes on nüüd kriminaalmenetluses tunnistaja.
2. Põhikohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohus Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) määras Tšehhi äriühingu äriruumide läbiotsimise, tunnistaja elukoha läbiotsimise, teatavate dokumentide leidmise korral nende äravõtmise ning tunnistaja ülekuulamise videokonverentsi teel. Kuna need tõendid tuleb koguda Tšehhi Vabariigis, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajalikuks koostada Euroopa uurimismäärus.
3. Samas ei ole Bulgaaria õiguses võimaldatud mingeid õiguskaitsevahendeid ei riigisisese uurimismääruse ega selle alusel koostatud Euroopa uurimismääruse vastu. Kuna riigisisese õiguskorras ei ole ette nähtud ühtegi tõhusat õiguskaitsevahendit läbiotsimise ja äravõtmise seaduslikkuse vaidlustamiseks, on Euroopa Inimõiguste Kohus korduvalt leidnud, et nimetatud liikmesriik rikub Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklis 13 sätestatud miinimumnõudeid. Kas sellises kontekstis on *igasuguse* õiguskaitsevahendi puudumine *taotlevas* liikmesriigis kooskõlas direktiiviga 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades,² ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“)?

¹ Algkeel: inglise.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv (ELT 2014, L 130, lk 1).

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

4. Direktiivi 2014/41 põhjenduses 22 märgitakse: „Euroopa uurimismääruse vastu kasutatavad õiguskaitsevahendid peaksid olema vähemalt samaväärsed nendega, mida saab kasutada riigisiseses asjas asjaomase uurimistoimingu puhul. Liikmesriigid peaksid kooskõlas oma riigisisese õigusega tagama nende õiguskaitsevahendite kasutatavuse, muu hulgas teavitama kõiki huvitatud isikuid õigeaegselt õiguskaitsevahendite kasutamise võimalustest ja viisidest. [...]“

5. Direktiivi 2014/41 artikli 1 lõikes 4 on sätestatud:

„Käesoleva direktiiviga ei muudeta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kinnistatud ELi lepingu artiklis 6, sealhulgas selliste isikute õigust kaitsele, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus, ega muudeta õigusasutustele sellega seoses pandud kohustusi.“

6. Artiklis 11 on loetletud tunnustamata või täitmata jätmise alused. Selle lõike 1 punktis f on sätestatud, et Euroopa uurimismääruse tunnustamisest või täitmisest võib keelduda, kui „on põhjendatult alust arvata, et Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoimingu tegemine oleks vastuolus ELi lepingu artiklist 6 ja hartast tulenevate täitjariigi kohustustega“.

7. Sama direktiivi artikkel 14, mis kuulub III peatükki „Täitjariigi menetlused ja tagatised“, kannab pealkirja „Õiguskaitsevahendid“. See on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid tagavad, et Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoimingute suhtes kohaldatakse õiguskaitsevahendeid, mis on samaväärsed õiguskaitsevahenditega, mida kasutatakse sarnases riigisiseses asjas.

2. Euroopa uurimismääruse koostamise sisulisi põhjusi võib vaidlustada üksnes taotleva riigi kohtus, ilma et see piiraks põhiõiguste tagamist täitjariigis.

3. Kui see ei kahjusta artikli 19 lõikes 1 sätestatud uurimise konfidentsiaalsust, võtavad taotlev asutus või ametiisik ja määrust täitev asutus või ametiisik sobivad meetmed tagamaks, et antakse teavet võimaluse kohta kasutada riigisiseses õiguses ette nähtud õiguskaitsevahendeid niipea, kui need muutuvad kohaldatavaks, ja õigeaegselt, et õiguskaitsevahendeid oleks tegelikult võimalik kasutada.

4. Liikmesriigid tagavad, et õiguskaitsevahendite kasutamiseks ettenähtud tähtajad on samad nendega, mis on ette nähtud sarnases riigisiseses asjas, ning et tähtaegu kohaldatakse viisil, mis tagab asjaomastele isikutele võimaluse õiguskaitsevahendeid tegelikult kasutada.

5. Taotlev asutus või ametiisik ja määrust täitev asutus või ametiisik teavitavad teineteist õiguskaitsevahenditest, mida kasutatakse Euroopa uurimismääruse koostamise, tunnustamise või täitmise vastu.

6. Kohtulik vaidlustamine ei peata uurimistoimingu tegemist, välja arvatud juhul, kui sellel on selline mõju sarnases riigisiseses asjas.

7. Taotlev asutus või ametiisik võtab arvesse Euroopa uurimismääruse tunnustamise või täitmise suhtes esitatud kaebuse rahuldamist kooskõlas tema riigisisese õigusega. Ilma et sellega piirataks

riigisiseste menetlusnormide kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et taotlevas riigis läbiviidavas kriminaalmenetluses austatakse Euroopa uurimismääruse abil kogutud tõendite hindamisel kaitseõigust ja tagatakse õiglane menetlus.“

B. Bulgaaria õigus

8. Euroopa uurimismääruse seaduse (Zakon za Evropeyskata zapoved za razsledvane, edaspidi „ZEZR“) (DV nr 16, 20.2.2018) artikli 6 lõikes 1 on sätestatud „Euroopa uurimismääruse tegemise tingimused“:

„Artikli 5 lõike 1 kohaselt pädev asutus koostab pärast konkreetse juhtumi hindamist Euroopa uurimismääruse, eeldusel et täidetud on järgmised tingimused:

1. Euroopa uurimismääruse koostamine on kriminaalmenetluse eesmärki arvestades vajalik ja proportsionaalne; seejuures võetakse arvesse süüdistatava või kohtualuse õigusi.

2. Uurimis- ja muid menetlustoiminguid, mille tegemiseks Euroopa uurimismäärus koostatakse, saaks samasuguses asjas samadel tingimustel teha Bulgaaria õiguse alusel.“

9. Ükski ZEZRi säte ei näe ette võimalust Euroopa uurimismääruse koostamist vaidlustada.

10. Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelnoprotsesualen kodeks, edaspidi „NPK“) (DV nr 86/05, eelotsusetaotluse esitamise ajal kehtinud redaktsioon DV nr 83/19) artikli 161 lõikes 3 on sätestatud, et „kohtumenetluses teostatakse läbiotsimine ja äravõtmine asja menetleva kohtu määruse alusel“.

11. NPK artikli 341 lõige 3 välistab edasikaebamise võimaluse muude kui sõnaselgelt loetletud aktide puhul. Seega ei võimalda NPK vaidlustada tunnistajate ülekuulamise ega elu- ja äriruumide läbiotsimise ja äravõtmise määruisi.

12. Lisaks selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et isik, keda läbiotsimine ja äravõtmine või tunnistajana ülekuulamine puudutab, ei saa sellekohast otsust vaidlustada, kuna ta ei ole menetlusosaline. Nimetatud kohus viitab NPK artikli 318 lõikele 1, mille kohaselt „menetluse algatamise aluseks apellatsioonikohtus on prokuröri vaidlustus või menetlusosalise kaebus“. NPK artiklis 253 on menetlusosalistena loetletud prokurör, süüdistatav ja kaitsja; kohtule kriminaalasja alustamiseks avalduse esitanud isik ja süüdistaja nõuete toetuseks menetlusse astuja; tsiviilhageja ja tsiviilkostja.

III. Faktilised asjaolud, menetlus liikmesriigis ja eelotsuse küsimused

13. I. Gavanozovit süüdistatakse organiseeritud kuritegeliku rühmituse juhtimises, mille eesmärk oli vältida käibemaksu arvestamist ja tasumist eriti suures mahus. Sellega seoses arvatakse, et Tšehhi äriühing on esitanud neli valearvet, mis ei põhine tegelikel tarnetel.

14. Kohtueelses menetluses ei viidud läbi uurimistoiminguid tõendite kogumiseks asjaomase Tšehhi äriühingu või tunnistaja vastu, kes on selle äriühingu esindaja. Siiski on tõendatud, et I. Gavanozov ja tunnistaja suhtlesid tõlgi vahendusel või inglise keeles, sest kumbki neist ei rääkinud teise emakeelt.

15. Tunnistajale saadeti küll kaks kutset, kuid ta ei ilmunud kohtusse väidetava varem võetud kohustuse tõttu. Selle asemel esitas ta tšehhikeelse avalduse, milles väitis, et keelebarjääri tõttu kasutas ta I. Gavanozoviga äriajamisel tõlki. Tunnistaja ei osalenud pärast seda toimunud kohtuistungil ega andnud teada, millal ta saaks kohtuistungil osaleda.

16. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu toimikus on üksnes bulgaaria keeles koostatud ainuesindusleping I. Gavanozovi ja Tšehhi äriühingu (keda esindab tunnistaja) vahel. Tunnistaja on sellele lepingule alla kirjutanud ja sellel on Tšehhi äriühingu tempel.

17. Eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas, et on vaja koguda uusi tõendeid I. Gavanozovi ja tunnistaja vahelise tegeliku suhte kohta. Seetõttu määras eelotsusetaotluse esitanud kohus järgmised uurimistoimingud:

- läbiotsimine ja äravõtmine Tšehhi äriühingu äriruumides, et teha kindlaks, kas kõnealune ainuesindusleping on Tšehhi äriühingu dokumentide hulgas ja kas leidub dokumente selle täitmise kohta;
- läbiotsimine ja äravõtmine tunnistaja kodus, et teha kindlaks, kas tunnistaja säilitab oma kodus kuriteoga seotud dokumente;
- tunnistaja ülekuulamine videokonverentsi teel, kuna tema argument, et tal on varem võetud kohustusi, võrdub keeldumisega ilmuda Bulgaariasse tunnistusi andma.

18. Riigisisese õiguse kohaselt on see kohtumäärus lõplik ja seda ei saa vaidlustada ei menetlusosalised ega huvitatud isikud, st ei Tšehhi äriühing ega tunnistaja.

19. Võttes arvesse asjaolu, et uurimistoiminguid peavad läbi viima Tšehhi ametiasutused vastavalt nende territoriaalsele pädevusele, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajalikuks koostada Euroopa uurimismäärus läbiotsimise ja äravõtmise korraldamiseks Tšehhi äriühingu ruumides ja tunnistaja kodus ning samuti tunnistaja küsitlemiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas asjaomased riigisisised õigusnormid on liidu õigusega kooskõlas, kuna need ei näe ette õiguskaitsevahendeid Euroopa uurimismääruse vaidlustamiseks.

20. Selles faktilises ja õiguslikus kontekstis otsustas Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„Kas riigisisised õigusnormid, mis ei näe ette õiguskaitsevahendeid, mida kasutades saaks vaidlustada Euroopa uurimismäärust, mille ese on läbiotsimise teostamine elu- ja äriruumides ning teatavate esemete äravõtmine ja tunnistaja ülekuulamine, on kooskõlas direktiivi [2014/41] artikli 14 lõigetega 1–4, artikli 1 lõikega 4 ning põhjendustega 18 ja 22, samuti harta artiklitega 47 ja 7 koosmõjus [EIÕK] artiklitega 13 ja 8?

Kas sellises olukorras saab Euroopa uurimismäärust teha?“

21. Kirjalikud seisukohad esitasid Tšehhi, Prantsuse, Itaalia ja Austria valitsus ning Euroopa Komisjon.

IV. Hinnang

22. Käesolev ettepanek on struktureeritud järgmiselt. Kõigepealt selgitan direktiivi 2014/41 artikli 14 lõike 1 kohaldamisala: kas see säte on tõepoolest kohaldatav nii täitva kui ka taotleva liikmesriigi suhtes? (A) Järgmisena käsitlen ma selles sättes ja harta artiklis 47 ette nähtud õiguskaitsevahendi laadi, võttes arvesse EIÕKst ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast tulenevaid miinimumnõudeid (B). Alles pärast nende täpsustuste tegemist on mul võimalik asuda käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõstatatud põhiküsimuse juurde: milliseid järeldusi peaks taotlev asutus tegema asjaolust, et riigisisene õigus ei ole kooskõlas EIÕK miinimumnõuetega, nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on varem mitu korda tuvastanud (C)?

23. Võib lisada, et sama eelotsusetaotluse esitanud kohus on juba esitanud eelotsusetaotluse direktiivi 2014/41 artikli 14 kohta kohtuasjas Gavanozov.³ Selles kohtuasjas antud vastuses otsustas Euroopa Kohus siiski keskenduda sellele, kuidas Euroopa uurimismäärust tegev asutus peaks täitma selle vormi. Erinevalt kohtujuristist⁴ ei analüüsinud Euroopa Kohus seda, millised on täpselt direktiivi 2014/41 artiklist 14 tulenevad tagajärjed.

A. Kas direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 on kohaldatav taotleva riigi suhtes?

24. Märgin, et direktiivi 2014/41 artikli 14 lõikes 1 ei ole midagi öeldud selle kohta, kas selles sisalduv kohustus on suunatud taotlevale või täitvale riigile. Selles viidatakse *liikmesriikide* kohustusele, kes peavad tagama, et Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoimingute suhtes kohaldatakse õiguskaitsevahendeid, mis on *samaväärsed* õiguskaitsevahenditega, mida kasutatakse sarnases riigisiseses asjas. Direktiivi 2014/41 põhjendus 22, mis käsitleb õiguskaitsevahendeid, on samamoodi üldiselt sõnastatud, märkides, et „Euroopa uurimismääruse vastu kasutatavad õiguskaitsevahendid peaksid olema vähemalt samaväärsed nendega, mida saab kasutada riigisiseses asjas asjaomase uurimistoimingu puhul [...]“.

25. Direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 sarnaneb selle artikli lõikega 4, mis on samuti adresseeritud „liikmesriikidele“ ja milles on samuti sätestatud kohustus näha ette õiguskaitsevahendite suhtes kohaldatavad samaväärsed ja tõhusad tähtajad. Samas ei viidata artikli 14 lõikes 6 ühelegi konkreetsele liikmesriigile ja see näib olevat üldiselt kohaldatav. Need lõiked erinevad seega artikli 14 ülejäänud lõigetest, nimelt lõigetest 2, 3, 5 ja 7, mis puudutavad sõnaselgelt nii täitvaid kui ka taotlevaid riike (lõiked 2, 3 ja 5) või ainult taotlevat riiki (lõige 7).

26. Võttes arvesse direktiivi 2014/41 artikli 14 lõike 1 üldist sõnastust ja selles kasutatud täpsemaid termineid, võivad tekkida kahtlused, millise – kas täitva ja/või taotleva – riigi suhtes on see säte kohaldatav. Neid kahtlusi võib võimendada ka direktiivi 2014/41 ülesehitus ja loogika.

27. Esiteks paikneb artikkel 14 direktiivi 2014/41 III peatükis „Täitjariigi menetlused ja tagatised“. Peamiselt *taotlevat* riiki käsitlevad direktiivi 2014/41 sätted paiknevad aga selle II peatükis „Taotleva riigi menetlused ja tagatised“. Milline loogika oleks taotleva liikmesriigi õiguskaitsevahenditega seotud kohustuste lisamisel täitvat liikmesriiki käsitlevasse direktiivi jaotisse?

³ 24. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus (C-324/17, EU:C:2019:892).

⁴ Kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:312).

28. Teiseks on üsna raske mõista, mida *samaväärsete* õiguskaitsevahendite võimaldamine *taotlevale* liikmesriigile konkreetselt tähendaks. Selle liikmesriigi rakendatud uurimismeetmed on tõenäoliselt vaikimisi samaväärsed, kuna tavaliselt vormistatakse need esmalt riigisisese õigusaktina. Või kas tõesti on vaikimisi lähtutud eeldusest, et on liikmesriike, kes kalduvad oma standardsest riigisisest õiguskaitsevahendite süsteemist sõnaselgelt kõrvale üksnes Euroopa uurimismäärust tehes, et sisuliselt diskrimineerida teistes liikmesriikides läbiviidavaid uurimistoiminguid (ja rakendada nende suhtes nõrgemat õiguskaitset)?

29. Selle võimalikkust on üsna raske ette kujutada. Lisaks saab taotlev riik direktiivi 2014/41 artikli 6 lõike 1 punkti b kohaselt koostada Euroopa uurimismääruse ainult siis, kui „Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoimingu(te) tegemist oleks saanud taotleda samadel tingimustel sarnases riigisiseses asjas“. Seega on nende meetmete suhtes põhimõtteliselt juba kohaldatav riigisisene õiguskaitsevahendite süsteem, kui sellised õiguskaitsevahendid on olemas.

30. Seega oleks direktiivi 2014/41 artikli 14 lõike 1 puhul loogilisem ja struktuurilises mõttes kohasem, kui see oleks kohaldatav täitvate liikmesriikide suhtes. Vastastikuse tunnustamise süsteemis on samaväärsuse tagatiseks tavaliselt kohaldatavad täitvate liikmesriikide suhtes, mitte niivõrd taotlevate liikmesriikide suhtes. Viimase puhul näib samaväärsuse nõue olevat mõnevõrra tautoloogiline.

31. Siiski näivad kõik käesoleva menetluse osalised vaikimisi lähtuvat eeldusest, et direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 on kohaldatav *kummalgi poolel* oleva liikmesriigi, st nii *täitva* kui ka *taotleva* liikmesriigi suhtes. Järgnevalt esitatud põhjustel saan nõustuda ka selle eelduse kui lähtepunktiga.

32. Esiteks ja võib-olla kõige lihtsam on sõnastuse ja grammatilise vormi küsimus: esmapilgul on mõistet „liikmesriigid“ ilma edasiste täpsustusteta kõige loomulikum mõista nii, et see hõlmab mõlemaid, nii täitvat kui ka taotlevat liikmesriiki.

33. Lisaks, nagu on märgitud käesoleva ettepaneku punktis 25, viidatakse direktiivi 2014/41 artikli 14 mitmes lõikes konkreetselt *täitvatele* või *taotlevatele* liikmesriikidele või *täitvatele* ja *taotlevatele* asutustele või ametiisikutele. Samamoodi, kui kasutada süsteemset analoogiat, viitasid arestimise raamotsus⁵ ja tõendite kogumise raamotsus⁶ oma vastavates õiguskaitsevahendeid käsitlevates sätetes *liikmesriikidele* ning seejärel määrasid sõnaselgelt kindlaks õiguskaitsevahendid, mida tuli pakkuda vastavalt taotlevas või täitvas riigis. Sarnast mudelit on kasutatud ka määruses (EL) 2018/1805, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist.⁷ Selle artikkel 33 kannab pealkirja „*Täitva* riigi õiguskaitsevahendid arestimis- või konfiskeerimisotsuse tunnustamise ja täitmise vastu“.⁸ Sama lähenemisviisi oli järgitud ka selle määruse eelkäijas.⁹

34. Seega näib, et kui liidu seadusandja on soovinud olla selge ja teha konkreetselt vahet taotleval ja täitval liikmesriigil, on ta olnud vägagi suuteline seda tegema. Asjaolu, et liidu seadusandja otsustas direktiivi 2014/41 artikli 14 lõikes 1 (ja ka artikli 14 lõikes 4) kasutada üldisemat mõistet

⁵ Nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/577/JSK vara või tõendite arestimise otsuste täitmise kohta Euroopa Liidus (ELT 2003, L 196, lk 45; ELT eriväljaanne 19/06, lk 185) artikkel 11 „Õiguskaitsevahendid“.

⁶ Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta raamotsuse 2008/978/JSK, mis käsitleb Euroopa tõendikogumismäärust esemete, dokumentide ja andmete kogumiseks kriminaalmenetluses kasutamise eesmärgil (ELT 2008, L 350, lk 72), artikkel 18 „Õiguskaitsevahendid“.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (ELT 2018, L 303, lk 1).

⁸ Kohtujuristi kursiiv.

⁹ Nõukogu 6. oktoobri 2006. aasta raamotsuse 2006/783/JSK konfiskeerimisotsuste suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta (ELT 2006, L 328, lk 59) artikkel 9.

„liikmesriigid“, näib viitavat kavatsusele hõlmata III peatüki pealkirjast olenemata sellesse nii taotlev *kui ka* täitev riik.¹⁰ Lisaks, kui see peatükk võib sisaldada sätteid, mis puudutavad sõnaselgelt *taotlevaid* riike, hoolimata asjaolust, et selle pealkiri viitab üksnes *täitvale* riigile, siis võib see peatükk seda enam sisaldada ka sätteid, mis puudutavad *nii* taotlevaid *kui ka* täitvaid riike, keda nimetatakse ühiselt „liikmesriikideks“.

35. Teiseks võib asjaolu, et direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 võib olla kohaldatav ka taotleva liikmesriigi suhtes, samuti tuletada selle direktiivi artikli 14 lõikest 2. Neis kahes lõikes väljendub „jurisdiktsiooniline jagunemine“. Kui artikli 14 lõikes 1 on sätestatud õiguskaitsevahendite osas üldine samaväärsuse kohustus, siis artikli 14 lõikes 2 on sätestatud, et Euroopa uurimismääruse koostamise *sisulisi* põhjuseid vaatab läbi *taotleva* riigi kohus.

36. Asjaolu, et sisuline kontroll piirdub ainult taotleva liikmesriigiga, on täiesti loogiline. Kui aga direktiivi 2014/41 artikli 14 lõiget 2 lugeda kui kohtualluvuse *välistamise* klauslit (millega välistatakse sisuline kohtulik kontroll täitvas liikmesriigis), siis kas see ei eeldaks ka seda, et taotlevas liikmesriigis on teatav kontroll võimalik? Vastasel juhul, kui taotlevas riigis sellist kontrolli ei toimuks, siis ei tähendaks direktiivi artikli 14 lõige 2 mitte seda, et „ainult taotlev liikmesriik võib ette näha Euroopa uurimismääruse sisuliste põhjuste kontrolli“, vaid praktikas seda, et „keegi ei või sellist kontrolli ette näha“. Sellisel juhul nagu käesolev tähendaks artikli 14 lõige 2 siis edasiviidet eimiskile. Sellisest tõlgendusest tulenev oht võib seega viia järelduseni, et artikli 14 lõike 2 (kitsam) kohaldamisala ja fookus võib tõepoolest tähendada, et artikli 14 lõige 1 peab olema laiem ja kohaldatav nii täitva kui ka taotleva liikmesriigi suhtes.

37. Kolmandaks kinnitab sama järeldust ka direktiivi 2014/41 üldine eesmärk. Nagu Euroopa Kohus on märkinud, on direktiivi eesmärk „hõlbustada ja kiirendada õigusala koostööd seeläbi, et kehtestatakse lihtsustatud ja tõhusam süsteem [...] et aidata saavutada eesmärki kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks ning mille aluseks on kõrgendatud usaldus, mis peab liikmesriikide vahel olema“.¹¹ Viimati nimetatut põhineb „vastastikusel usaldusel ja ümberlükataval eeldusel, et teised liikmesriigid järgivad liidu õigust, austades eelkõige põhiõigusi“.¹² Tähelepanu, mida direktiivis 2014/41 pööratakse korraga nii õigusala koostöö tõhususele kui ka põhiõiguste austamisele, on väljendatud artikli 1 lõigetes 2 ja 4. Kuigi artikli 1 lõikes 2 on sätestatud Euroopa uurimismääruse täitmise kohustus, tuletatakse selle artikli lõikes 4 meelde vajadust austada põhiõigusi.

38. Seda tasakaalu toetab ka direktiivi 2014/41 artikkel 14, mis tugineb õiguskaitsevahendite osas vastavates liikmesriikides juba olemasolevatele lahendustele. Kui tõlgendada seda samaväärsuse kohustust nii, et see kehtib nii täitva kui ka taotleva riigi suhtes, siis säilitab see mõlema riigi puhul eespool nimetatud tasakaalu tõhususe ja põhiõiguste kaitse vahel. Vastupidine lahendus, mis seisneb artikli 14 lõike 1 kohaldamises ainult täitva riigi suhtes, jätaks vähemalt kaudselt liikmesriikidele võimaluse muuta õiguskaitse Euroopa uurimismääruse vastu nõrgemaks võrreldes sarnase riigisisese olukorraga.

39. On tõsi, et nagu eespool punktides 28 ja 29 juba märgitud, ei ole kohe selge, kuidas ja miks peaks taotlev liikmesriik tegema tahtlikult diskrimineerivat vahet puhtalt riigisiseste uurimistoimingute ja samade toimingute vahel, kui need nähakse ette Euroopa uurimismäärusega.

¹⁰ Võib lisada, et see pealkiri kõlab tegelikult „Täitjariigi menetlused ja tagatised“ ja mitte „Menetlused ja kaitsemeetmed täitjariigis“. Kindlasti vastab tõele, et õiguskaitse *taotlevas* liikmesriigis kujutab endast teatavat tagatist täitva liikmesriigi *jaoks*. Kohtujuristi kursiiv.

¹¹ 8. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Wien (võltsitud maksekorraldused) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 39).

¹² *Ibid.*, punkt 40.

40. Selline diskrimineerimine ei pea siiski tingimata tulenema liikmesriigipoolsest *tahtlikust* eristamisest. See võib tuleneda lihtsalt erinevatest menetlusnormidest riigisiseses õiguses, eelkõige juhul, kui Euroopa uurimismääruse koostamiseks ei ole esmalt vaja vastavat riigisisest menetlusakti välja anda. Sel juhul võiks samaväärsuse nõuet tõesti mõista nii, et see takistab seda riiki kohaldamast Euroopa uurimismääruste suhtes tahtmatult vähem soodsat õiguskaitsevahendite süsteemi kui samade uurimistoimingute puhul riigisiselt lihtsalt seetõttu, et neile rakendatakse erinevaid menetlusnorme. Nii oleks samaväärsuse kohustuse eesmärk takistada liikmesriikidel nõrgendamast Euroopa uurimismäärusega ette nähtud uurimistoimingutest puudutatud isikute õiguskaitset võrreldes nende isikutega, kes on allutatud puhtalt riigisisestele uurimistoimingutele.¹³

41. Eeltoodut arvestades leian, et direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 nõuab, et nii taotlevas kui ka täitvas liikmesriigis järgitaks selliste õiguskaitsevahendite olemasolu korral samaväärsuse kohustust.

42. Kuigi ükski menetlusosalistest ei tõstatanud seda konkreetset küsimust, pean seda esialgset järeldust siiski üsna oluliseks. Üksnes siis, kui direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 on kohaldatav ka taotleva liikmesriigi suhtes, kuulub see konkreetne õiguskaitsevahendite küsimus selles riigis liidu õiguse kohaldamisalasse harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, tuues seega mängu kõik hartal põhinevad tagatised, sealhulgas harta artikli 47. Kui see nii ei ole, siis võib järeldada, et direktiiv 2014/41 ei reguleeri üldse õiguskaitsevahendeid taotlevas liikmesriigis ja seega ei oleks harta selles konkreetses küsimuses kohaldatav.

43. Järeldus, et direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 on taotlevas liikmesriigis õiguskaitsevahendite suhtes kohaldatav, ütleb siiski üsna vähe nõutavate õiguskaitsevahendite täpse laadi kohta. Seega seisneb küsimus selles, millist konkreetset õiguskaitsevahendit direktiivi 2014/41 artikli 14 lõige 1 koostoimes harta sätetega taotlevalt liikmesriigilt nõuab.

B. Millist õiguskaitsevahendit peetakse silmas direktiivi 2014/41 artikli 14 lõikes 1?

44. Mis puudutab liikmesriikidele seoses õiguskaitsevahenditega pandud kohustust, siis on direktiivi 2014/41 artikli 14 lõike 1 sõnastus üsna selge. Ta piiritleb selle kohustuse *samaväärsuse* nõudega, nagu rõhutasid nii Tšehhi, Prantsuse ja Austria valitsus kui ka komisjon.¹⁴

1. Standardi päritolu: uurimistoimingute mitmekesisus ja laad

45. Samaväärsuse nõue näib olevat tingitud sellest, nagu direktiivi ettevalmistavates materjalides tunnistati, et on raske ette näha üksikasjalikumat lahendust, mis võtaks arvesse eri uurimistoimingute jaoks riigisisesel tasandil kehtivaid erinevaid õiguskaitsevahendite süsteeme, mida uus direktiiv pidi hõlmama. Direktiivi seletuskirjas märgiti, et tõendite kogumise puhul on riigisised süsteemid väga erinevad, ning rõhutati vajadust parandada koostööd selles valdkonnas, ilma et see mõjutaks liikmesriikide süsteemide põhimõttelisi aspekte või erinevusi. Seetõttu „ei ole [...] asjakohane sätestada õiguskaitsevahendite ühtset korda“.¹⁵

¹³ Sarnaselt Euroopa tõendikogumismääruse raamotsusega, mille õiguskaitsevahendeid käsitleva artikli 18 lõikes 2 on sõnaselgelt kehtestatud *määruse koostanud* riigi samaväärsuse kohustus. Vt eespool 6. joonealune märkus.

¹⁴ Vt ka 8. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Wien (võltsitud maksekorraldused) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 60).

¹⁵ Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Eesti Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Austria Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi algatus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades, kohta – seletuskiri (ELT 2010, C 165, lk 22) (nõukogu 3. juuni 2010. aasta dokument 9288/10 ADD 1).

46. Erinevalt oma eelkäijatest, mille kohaldamisala oli kitsam,¹⁶ on direktiiv 2014/41 põhimõtteliselt kohaldatav kõikidele uurimistoimingutele.¹⁷ Mõned neist toimingutest võivad olla sunnimeetmed, mõned mitte. Mõned neist viiakse läbi avalikult, samas kui teised võivad olla oma olemuselt varjatud. Direktiiv 2014/41 ise illustreerib seda küsimust, loetledes rea uurimistoiminguid, mille läbiviimise korda selles üksikasjalikumalt reguleeritakse.¹⁸

47. Uurimistoimingute ja õiguskaitsevahendite riigisiseste süsteemide *mitmekesisus* selgitab, miks seadusandja otsustas piirata direktiivi 2014/41 artikli 14 lõikes 1 sätestatud kohustust samaväärsuse nõudega ja kalduda ka selles osas kõrvale üldiselt sõnastatud kohustusest näha ette õiguskaitsevahendid, nagu see oli direktiivi 2014/41 eelkäijates, mille kohaldamisala oli kitsam.¹⁹ Nõustun selles suhtes Tšehhi valitsusega.

48. Direktiiviga 2014/41 hõlmatud uurimistoimingute mitmekesisus ei ole siiski ainus tegur, mis peaks määrama kindlaks direktiiviga 2014/41 õiguskaitsevahendite suhtes kehtestatud kohustuse laadi. Teine oluline element on asjaomaste uurimistoimingute *endi laad* kriminaalmenetluse kui terviku raames.

49. Selles osas on uurimistoimingule allutatud isiku olukord üsna erinev lõpliku kohtuotsuse adressaadi omast. Kui viimati nimetatuga seoses tuleb menetlusõiguste täielikke tagatise kohaldada ja järgida terve menetluse jooksul, siis sama menetlusstandardi kohaldamine eraldi võetud uurimistoimingute suhtes kahjustaks tõenäoliselt nende meetmete praktilist väärtust või igal juhul paljusid neist. Nõue, et läbiotsimisest ja äravõtmisest või pangatoimingute (või muude tegevuste) kehtvast jälgimisest tuleb kõigepealt asjaomastele isikutele nõuetekohaselt teatada, andes neile võimaluse need kohtus vaidlustada, kahjustaks sellise uurimistoimingu praktilist eesmärki.

2. Miinimumnõuded direktiivis 2014/41

50. Eeltoodu ei tähenda siiski, et Euroopa uurimismääruse koostamine ja täitmine ei alluks mingitele nõuetele. Euroopa Kohus on juba märkinud kohtuotsuses Staatsanwaltschaft Wien, et direktiivis 2014/41 on olemas „normatiivne raamistik, mis hõlmab tagatiste kogumit nii Euroopa uurimismääruse tegemise või kinnitamise kui ka selle täitmise etapis, et tagada asjaomase isiku põhiõiguste kaitse“.²⁰

51. Nagu kõik käesolevas menetluses oma seisukohad esitanud osalised õigesti märgivad, ei või direktiiviga 2014/41 loodud süsteem kahjustada põhiõiguste kaitset, mis tuleneb hartast ja vastavalt selle artikli 52 lõikele 3 EIÖKs sätestatud ja Euroopa Inimõiguste Kohtu väljendatud miinimumnõuetest.

¹⁶ Vt direktiivi 2014/41 artikkel 34, milles on sätestatud, et direktiiviga 2014/41 asendatakse: Euroopa Nõukogu 20. aprilli 1959. aasta kriminaalasjades vastastikuse abistamise Euroopa konventsioon ja selle kaks lisaprotokolli ning nimetatud konventsiooni artikli 26 kohaselt sõlmitud kahepoolsed kokkulepped; konventsioon, millega rakendatakse Schengeni lepingut; konventsioon Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise vastastikuse õigusabi andmise kohta kriminaalasjades ning selle protokoll; raamotsus 2003/577 ja raamotsus 2008/978. Vt eespool 5. ja 6. joonealune märkus.

¹⁷ Välja arvatud ühised uurimisrühmad, mida jätkuvalt reguleeritakse nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsusega 2002/465/JSK ühiste uurimisrühmade kohta (EÜT 2002, L 162, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 15).

¹⁸ Vt direktiivi 2014/41 IV peatükk „Teatavaid uurimistoiminguid käsitlevad erisätted“, mis käsitleb näiteks vahistatud isikute ajutist üleviimist, ülekuulamist videokonverentsi või telefonikonverentsi teel, teabe hankimist panga- ja muude finantskontode või panga- ja muude finantstoimingute kohta või varjatud uurimist. V peatükk käsitleb elektroonilise side pealtkuulamist.

¹⁹ Vt käesoleva ettepaneku joonealused märkused 5 ja 6.

²⁰ 8. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Wien (võltsitud maksekorraldused) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 69).

52. Nende tagatiste range järgimine on riigisisises kriminaalmenetluses võib-olla veelgi olulisem kolmanda isiku jaoks. Tuleb meeles pidada, et erinevalt süüdistatavast või kohtu alla antud isikust ei ole sellistel kolmandatel isikutel tõenäoliselt hilisemas staadiumis menetluslikke õigusi ning nad ei saa uurimistoimingute õiguspärasust vaidlustada isegi kaudselt, nõudes näiteks kogutud tõendite kõrvalejätmist või vaidlustades lõpliku otsuse.

53. Seega kehtivad Euroopa uurimismääruse (ja selles sisalduvate tagatiste) suhtes kahte liiki standardid: esiteks tuleb järgida direktiivis 2014/41 endas ette nähtud tingimusi ja teiseks austada üldisi põhiõigusi, millele direktiivi sätted viitavad ilma neid ise üksikasjalikult eritlemata.

54. Esimese kategooria all näeb direktiivi 2014/41 artikli 6 lõige 1 ette, et Euroopa uurimismääruse võib teha ainult siis, kui see on menetluse puhul vajalik ja sellega proportsionaalne ning kui selles märgitud uurimistoimingute tegemist oleks saanud taotleda samadel tingimustel sarnases riigisiseses asjas. Sellist minimaalse vajaliku sekkumise vajadust kajastavad ka teised direktiivi sätted, mille ühine nimetaja on konkreetse uurimistoiminguga kaasneda võiva riive minimeerimine või täielik tõkestamine.²¹

55. Teise kategooria osas peab Euroopa uurimismääruste puhul austama põhiõigusi mõlemal pool: nii taotlevas kui täitvas liikmesriigis. Direktiivi 2014/41 artikli 1 lõikes 4 tuletatakse kõigepealt meelde liikmesriikide üldist kohustust austada ELL artiklis 6 sätestatud põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid. Seda üldist avaldust on konkretiseeritud artikli 11 lõike 1 punktis f, millega kehtestatakse *üldine ja sõnaselge* alus Euroopa uurimismääruse tunnustamisest ja täitmisest keeldumiseks, kui „on põhjendatult alust arvata, et Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoimingute tegemine oleks vastuolus ELi lepingu artiklist 6 ja hartast tulenevate täitjariigi kohustustega“.

56. Mis aga puutub õiguskaitsevahenditesse, mis võimaldavad Euroopa uurimismäärust kui sellist vaidlustada, siis on õiglane möönda, et teatava uurimistoiminguga laad ei ole sageli kokkusobiv võimalusega vaidlustada seda toimingut eraldi ja *ex ante* selliselt, et vaidlustamine võimaldaks toiminguga täitmist täielikult edasi lükata või see üldse välistada.

57. Teisisõnu ei võimaldaks seisukoht, et alati peab asjaomase toiminguga vaidlustamiseks eksisteerima õiguskaitsevahend *ex ante* kohtuliku õiguskaitsevahendi näol, saavutada sobivat tasakaalu menetlusele allutatud isikute põhiõiguste kaitse ja uurimistoimingute vajaliku tõhususe vahel.

58. Eespool mainitud meetmete mitmekesisus ja nende üldine laad selgitavad minu arvates seega, miks liidu seadusandja piirdus direktiivi 2014/41 artikli 14 lõikes 1 sätestatud kohustuse puhul samaväärsuse nõudega. See tähendab, et kui õiguskaitsevahendeid ei ole, ei kohusta direktiivi artikli 14 lõige 1 liikmesriiki neid ka kehtestama. Nagu rõhutavad Tšehhi ja Prantsuse valitsus, näib Euroopa Kohus olevat seda seisukohta juba kohtuotsuses Gavanozov väljendanud, kasutades seoses õiguskaitsevahendite kasutamise võimalikkusega taotlevas riigis korduvalt väljendit „vajaduse korral“ (*le cas échéant*).²²

²¹ Näiteks direktiivi 2014/41 artikli 10 lõike 3 kohaselt võib „määrust täitev asutus või ametiisik [...] samuti kasutada muud kui Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoimingut, kui määrust täitva asutuse või ametiisiku valitud uurimistoiminguga saavutatakse vähem sekkuvaid vahendeid kasutades sama tulemus mis Euroopa uurimismääruses märgitud uurimistoiminguga“. Samuti on IV peatüki vastavates sätetes, kus täpsustatakse mitut liiki uurimistoiminguid, lisaks direktiivi 2014/41 artiklis 11 sätestatud üldloetelule ette nähtud konkreetsed tunnustamata ja täitmata jätmise alused.

²² 24. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:892, punktid 25, 29, 30, 32, 33, 37 ja 38 ning kohtuotsuse resolutsioon).

59. Selle väite suhtes kehtib siiski üsna oluline reservatsioon: samaväärsus on loogiliselt vastuvõetav ainult siis, kui olukord taotlevas riigis, millele samaväärsuse nõue viitab, on ise kooskõlas põhiõiguste kaitse miinimumnõuetega vastavalt hartas ja EIÕKs nõutule. Selles osas nõustun Prantsuse ja Austria valitsuse ning komisjoniga, kes märgivad, et direktiiv 2014/41 tugineb eeldusele, et liikmesriigid austavad põhiõigusi. Lihtsalt öeldes on samaväärsus vastuvõetav ainult *juhul, kui* sellele ei tuginetaks EIÕK miinimumnõuete „samaväärse rikkumise“ õigustamiseks.

3. Põhiõiguste miinimumnõuded EIÕK kohaselt

60. Käesolevas kontekstis on vaja lühidalt kirjeldada Euroopa Inimõiguste Kohtu kehtestatud miinimumnõudeid. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ja mitu menetlusosalist viitavad reale Euroopa Inimõiguste Kohtu lahenditele, milles Bulgaariat on korduvalt peetud vastutavaks EIÕK artikli 13 rikkumise eest, kuna läbiotsimis- ja äravõtmismääruste vastu puuduvad õiguskaitsevahendid.²³

61. Mis puudutab harta vastavate sätete tõlgendamist, siis on harta artikli 52 lõikes 3 sätestatud, et EIÕK on tasand, millest madalamale hartaga ette nähtud kaitse ei või langeda. EIÕK artikkel 13 vastab vähemalt osaliselt harta artikli 47 esimesele lõigule. Artiklis 47 nõutakse samas õiguskaitsevahendit kohtus, mis ei pruugi olla nii EIÕK artikli 13 puhul.²⁴

62. Hajutamaks kahtlusi selle suhtes, mida täpselt nõuab harta artikkel 47 seoses õiguskaitsevahendiga kohtus uurimistoimingute vastu, on oluline täpselt välja tuua Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas kehtestatud miinimumnõuded.

63. Euroopa Inimõiguste Kohus on järjekindlalt selgitanud, et EIÕK artiklis 13 sätestatud mõiste „tõhus õiguskaitsevahend“ nõuab võimalust vaidlustada nii läbiotsimis- ja arstimismääruste *seaduslikkus* kui ka nende *täitmise* viis.

64. Euroopa Inimõiguste Kohus otsustas, et EIÕK artiklis 13 sätestatud mõiste „tõhus õiguskaitsevahend“ ei eelda võimalust vaidlustada taoline määrus enne läbiotsimist.²⁵ Kohtuotsuses Posevini lisas Euroopa Inimõiguste Kohus siiski, et läbiotsimise ja äravõtmise eest politseiametnike suhtes võetud distsiplinaarmedet ei saa pidada õiguskaitsevahendiks EIÕK artikli 13 tähenduses. EIÕK artikli 13 hindamisel on oluline see, kas läbiotsimisest ja äravõtmisest puudutatud isikul oli võimalik ette nähtud menetluses vaidlustada selle meetme õiguspärasus ning

²³ EIK 19. jaanuari 2017. aasta otsus Posevini vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, punktid 83–87. Vt ka EIK 26. juuli 2007. aasta otsus Peev vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2007:0726JUD006420901, punkt 70; 22. mai 2008. aasta otsus Ilya Stefanov vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, punkt 59; 15. oktoobri 2013. aasta otsus Gutsanovi vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2013:1015JUD003452910, punktid 234 ja 235; 30. septembri 2014. aasta otsus Prezhdarovi vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2014:0930JUD00084290, punktid 26–28, 30 ja 31 ning 49–52; 16. veebruari 2016. aasta otsus Govedarski vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, punktid 38–40 ja 72–75; 31. märtsi 2016. aasta otsus Stoyanov jt vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2016:0331JUD005538810, punkt 152, ja 9. juuni 2016. aasta otsus Popovi vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2016:0609JUD003965111, punkt 122.

²⁴ Selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17).

²⁵ EIK 22. mai 2008. aasta otsus Stefanov vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, punkt 59.

saada asjakohast õiguskaitset, kui vastav määrus oli tehtud või täidetud ebaseaduslikult.²⁶ Euroopa Inimõiguste Kohus rõhutas, et peab olema võimalik „vaidlustada läbiotsimine kui selline või selle määramise või selleks loa andmise viis“.²⁷

65. Teisisõnu ei piisa ühest küljest EIÕK artiklis 13 sätestatud õiguskaitsevahendi nõude täitmiseks sellest, et politseile saab esitada uurimistoimingu „karmikäelise“ läbiviimise korral distsiplinaarmenetluse alustamise taotluse. Teisest küljest aga ei lähe see säte ka nii kaugele, et nõuaks läbiotsimise ja äravõtmise ette nägeva määruse edasikaebamise võimalust enne, kui läbiotsimine ja äravõtmine läbi viiakse. Lisaks ei nõua Euroopa Inimõiguste Kohus, et õiguskaitsevahend peab võimaldama asjaomasel isikul takistada läbiotsimist ja äravõtmist või et see õiguskaitsevahend peab olema kasutatav igal konkreetsel hetkel läbiotsimise ja äravõtmisega seotud menetluse ajal. Samuti ei ole nõutav, et vastavat õiguskaitsevahendit oleks võimalik kasutada läbiotsimis- ja äravõtmismäärusega seotud kriminaalmenetluse raames.

66. Tuletan sellest Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast järgmised seisukohad. Esiteks peab kehtima võimalus vaidlustada läbiotsimise ja äravõtmise õiguspärasus *teatud etapis*, kuid mitte tingimata (üsna loogiliselt) enne selle toimingu tegemist. Teiseks peab selline kontroll ja selle algtamine lähtuma selgelt asjaomase *isiku* tahtest. See ei saa sõltuda kolmanda isiku, näiteks politsei sisekontrolli initsiatiivist või kaalutusõigusest. Kolmandaks peavad olema kontrollitavad läbiotsimise ja äravõtmise mõlemad aspektid: mitte ainult võimalikud liialdused toimingu rakendamisel, vaid ka vastava toimingu määramise tegelik õiguspärasus.

67. Toon lihtsa näite: isikul, kelle ukse politsei ühel hommikul maha löi, peab olema võimalus algtada liikmesriigi asutuses tagantjärele *ex post* kontroll, mis ei piirduks üksnes selle kindlakstegemisega, kas oli tõepoolest vaja uks maha lüüa või murda väidetavalt läbiotsimisel vastupanu osutanud isiku käeluu (toimingu *täideviimise viis*), vaid võimaldaks kontrollida ka seda, kas läbiotsimine oli üldse seaduslik (toimingu kui sellise *õiguspärasus*).

68. See on EIÕKga tagatud õiguse olemus. Just selle *õiguse* võimalikuks kaitsmiseks tagab harta artikkel 47 võimaluse pöörduda selleks sobival ajal kohtusse.

69. Asjaolu, et harta artikli 47 esimese lõigu kohaselt peab olema millalgi võimalik vaidlustada menetluse tulemusi sõltumatus kohtus, ei muuda siiski aluseks oleva õiguse olemust ega välista põhimõtteliselt võimalust kehtestada eelnev haldusõiguslik õiguskaitsevahend ega kohustust läbida enne riigisisesele kohtule kaebuse esitamist vaidemenetlus.²⁸

4. Vahekokkuvõte ja tegelik probleem

70. Selles kontekstis vaadelduna ja tõlgendatuna ei ole Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kuidagi takistuseks uurimistoimingute läbiviimisele direktiivi 2014/41 alusel. Samuti ei teki probleemi harta artikli 47 kohaldatavusega (kohalduval juhul) kummalegi aspektile: nii seoses

²⁶ Vt EIK 19. jaanuari 2017. aasta otsus *Posevini vs. Bulgaaria*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, punkt 84. Vt ka EIK 16. veebruari 2016. aasta otsus *Govedarski vs. Bulgaaria*, CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, punkt 94, milles EIK märkis, et „aucune disposition du droit interne ne permettait [aux demandeurs] de contester la régularité et la nécessité d'une perquisition du domicile [...]“. EIK märkis 30. septembri 2014. aasta otsuses *Prezhdarovi vs. Bulgaaria* (CE:ECHR:2014:0930JUD000842905, punkt 50), et probleemiks on kohtuliku kontrolli ulatust käsitlevate selgete eeskirjade puudumine ning läbiotsimise ja äravõtmise seaduslikkuse ja põhjendatuse sisulise kontrolli puudumine.

²⁷ Vt EIK 19. jaanuari 2017. aasta otsus *Posevini vs. Bulgaaria*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, punkt 85.

²⁸ Vt minu ettepanek kohtuasjas *El Hassani* (C-403/16, EU:C:2017:659, punktid 116 ja 117 ning seal viidatud kohtupraktika). Vt selle kohta ka 13. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *El Hassani* (C-403/16, EU:C:2017:960, punktid 39–41) ja 10. märtsi 2021. aasta kohtuotsus *Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N.* (C-949/19, EU:C:2021:186, punktid 45 ja 46).

viisiga, kuidas uurimistoiming täitvas liikmesriigis läbi viidi (täitva liikmesriigi asutuste või ametiisikute ees), ega ka seoses selle aluseks olnud Euroopa uurimismääruse koostamise õiguspärasusega taotlevas liikmesriigis (taotleva liikmesriigi asutuste või ametiisikute ees). Direktiivi 2014/41 artikli 14 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud kohtualluvuse jaotus näib kajastavat just seda lähenemist.

71. Kõik need selgitused direktiivi 2014/41 korrektse kohaldamisala, samuti Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ja kohustuslike miinimumnõuete kohta olid vajalikud selleks, et oleks võimalik piiritleda käesoleva kohtuasja tegelik probleem ja selle suhtes seisukoht kujundada. Küsimus ei ole tingimata selles, kas liikmesriigi õigusnormid on kooskõlas direktiivi 2014/41 ühegi konkreetse sättega. Tegelik probleem asub sammu võrra eespool, kujundlikult väljendudes kogu süsteemi sissepääsu juures: kas liikmesriik võib koostada Euroopa uurimismäärusi, kuigi ta on teadlik, et need aktid rikuvad EIÕK miinimumnõudeid ja seega ka liidu õiguses nõutavat minimaalset kaitsetaset?

C. EIÕK miinimumnõudeid rikkuv liikmesriik ei või koostada Euroopa uurimismäärust, mille puhul esineks sama liiki rikkumine

72. Käesolevas menetluses esitatud teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas ta võib koostada Euroopa uurimismääruse läbiotsimiste ja äravõtmise kohta nii äriühingu ruumides kui ka eluasemes ning kas ta võib tunnistaja üle kuulata olukorras, kus neile toimingutele allutatud isikutel puudub riigisisese õiguse kohaselt õiguskaitsevahend.

73. Minu arvates tuleb sellele vastata „ei“. Niikaua kui taotlev liikmesriik ei ole taganud EIÕKs nõutud ja käesoleva ettepaneku eelmises jaos ära toodud miinimumnõuete järgimist, ei või selle riigi asutused osaleda direktiiviga 2014/41 kehtestatud süsteemis.

74. Nagu Prantsuse ja Austria valitsus ning komisjon õigesti märkisid, eeldab osalemine õigusabisüsteemis ja direktiiviga 2014/41 kehtestatud vastastikune tunnustamine, et kõik osalejad vastavad põhiõiguste kaitse miinimumnõuetele.

75. On tõsi, et käesoleva kohtuasja eripära seisneb selles, et küsimuse on esitanud taotleva liikmesriigi kohus, samas kui menetlus on alles „eeltunnustamise“ etapis. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kavatseb koostada Euroopa uurimismääruse, kuid ühtki akti ei ole veel välismaale saadetud.

76. Kriminaalasjades vastastikust tunnustamist puudutavas Euroopa Kohtu praktikas on tavaliselt käsitletud küsimusi *täitvatelt* asutustelt, kellel on kahtlusi, kas liidu õigus võimaldab neil täita teise liikmesriigi asutuste taotlusi. Vastastikusele tunnustamisele põhinevates õigusaktides on traditsiooniliselt ette nähtud mehhanismid, mis hoiavad ära nõuetevastase akti soovitavad õiguslikud tagajärjed täitvate riikide poolel. Käesolev juhtum on harva esinev näide taotleva asutuse enesepiiramisest, kuna tal on kahtlusi, kas ta üldse võib konkreetse vastastikuse tunnustamise akti koostada.

77. Eeltoodust ei saa siiski mingil juhul järeldada, et liidu õigus oleks taotlevas liikmesriigis valitseva olukorra suhtes pime.

78. Praktikas reguleerib direktiiv 2014/41 mitut küsimust ja kehtestab mitu nõuet seoses taotleva liikmesriigiga. Neid nõudeid rõhutab veelgi direktiivi artikli 1 lõikes 4 kõigile õigusasutustele sätestatud üldine kohustus austada põhiõigusi.

79. Põhimõttelisel tasandil muutub küsimus aga kristallsele. Ma ei näe, kuidas võiks tekkida „vastastikune usaldus“ süsteemis, kus taotlevad liikmesriigid saavad koostada akte, mis juba eelduslikult ja varem kindlaks tehtult rikuvad kogu süsteemi poolt järgitavaid miinimumnõudeid, ning seejärel lubatakse sellistel aktidel sellest hoolimata teadlikult süsteemi siseneda.

80. Ma ei arva, et oleks vaja korrata selleteemalist rikkalikku kohtupraktikat, milles rõhutatakse vastastikuse tunnustamise ja paljude teiste Euroopa Liidus kriminaalasjades tehtava õigusosalase koostöö mehhanismide toimimiseks vajaliku vastastikuse usalduse tähtsust.²⁹ Konkreetsemalt tähendab vastastikuse usalduse nõue (või pigem realistlikult usaldamatuse keeld), et täitva liikmesriigi asutused peavad *eeldama*, et taotlevas liikmesriigis järgitakse eeskirju ja põhiõigusi, ning seega *ei või nad kontrollida* – välja arvatud erandjuhtudel – taotlevas liikmesriigis vastu võetud akti vastavust põhiõigustele.³⁰

81. Euroopa Kohus on samuti rõhutanud, et „liikmesriigid [on] kohustatud eelkõige ELL artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt tagama liidu õiguse kohaldamise ja järgimise oma territooriumil ning võtma selleks kõik asjakohased üld- või erimeetmed, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine“.³¹

82. Seda arvestades ei tegutse minu arvates lojaalse koostöö vaimus süsteemi kasutatav liikmesriik, kes teab, et tema koostatavad aktid on juba tegelikult vastuolus põhiõiguste nõutud minimaalsete tagatistega. Sellised aktid ei saa tekitada vastastikust usaldust. Tegelikult on nad selle vastand, sundides kõiki teisi osalejaid, eelkõige täitvat liikmesriiki, võtma oma vaikepositsiooniks *vastastikuse usaldamatuse*. Kuidas saab mingigi vastastikune usaldus tekkida süsteemis, kus mõnel selle osalisel on lubatud reegleid teadlikult eirata?

83. Direktiiv 2014/41 sisaldab muidugi mitut tagatist, mis tagavad põhiõiguste austamise konkreetse uurimistoimingu tunnustamise ja täitmise tasandil täitvas liikmesriigis.³² See loetelu sisaldab direktiivi 2014/41 artikli 11 lõike 1 punktis f sätestatud keeldumise põhjust, mis võib viia täitmisest keeldumiseni põhiõiguste rikkumise tõttu.

84. See ei tähenda kindlasti siiski seda, et kogu vastutuse võiks üle kanda täitvale liikmesriigile. Ka siin on siiras koostöö (ja vastastikune usaldus) vastastikune. Määratluse kohaselt hõlmavad need kõiki kokkuleppe osapooli. Euroopa Kohus on seda mõtet rõhutanud, märkides, et põhiõiguste järgimine on *jagatud kohustus*, mis langeb nii taotlevale kui ka täitvale liikmesriigile. Esmajärjekorras on kohustus tagada põhiõiguste järgimine selgelt pandud taotleva liikmesriigi õlgadele.³³ Kui juba eelduslikult oleks nõuetevastastel Euroopa uurimismäärustel lubatud süsteemi sisenemine, paneks see kogu vastutuse põhiõiguste kaitse eest üksnes täitvatele asutustele või ametiisikutele,³⁴ kellel võib see mõnel juhul õnnestuda, kuid kes teistel juhtudel võivad olla õndsas teadmatuses.

²⁹ Vt nt 8. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Wien (võltsitud maksekorraldused) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 40) või 10. märtsi 2021. aasta kohtuotsus PI (C-648/20 PPU, EU:C:2021:187, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

³⁰ Vt nt 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (Euroopa Liidu ühinemine EIÕKga) (EU:C:2014:2454, punkt 192). Vt ka 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

³¹ 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

³² Visandatud käesoleva ettepaneku punktides 53 ja 54.

³³ Vt nt 23. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika), milles kinnitatakse Euroopa vahistamismääruse kontekstis *vahistamismääruse teinud* liikmesriigi *esmavastutust* põhiõiguste järgimise tagamisel.

³⁴ Selles osas nõustun kohtujurist Boti ettepanekuga kohtuasjas Gavanozov, et selline lahendus ei ole vastuolus mitte ainult direktiivi 2014/41 üldise ülesehitusega, vaid ka vastastikuse usalduse mõistega. Vt kohtujuristi Boti ettepanek kohtuasjas Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:312, punktid 84–87).

85. Minu arvates oleks selline üksikisikute õigustega „Vene ruleti“ mängimine kontseptuaalselt täiesti vastuolus vastastikuse tunnustamise süsteemi loogikaga. Taotlev asutus või ametiisik oleks küll teadlik asjaolust, et koostatud Euroopa uurimismäärus rikub põhiõigusi, kuid jätaks selle lihtsalt täitva asutuse või ametiisiku mureks, et näha, kas viimane on piisavalt valvas selle taipamiseks, ning tulemuseks oleks üsna valikuline kinnipidamine taolises protsessis osalevate isikute põhiõigustest.³⁵

86. Lisaks sellele, et taoline Vene rulett paneb vastutuse rikkumise tuvastamise eest täitvale liikmesriigile, muudab see ka täitva liikmesriigi rikkumistes potentsiaalselt kaasosaliseks, kui ta neid ei avasta ega ennetata. Nii satuksid asjaomased liikmesriigid ohtu, et nad ei täida Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt kohtuotsuses Avotiņš kehtestatud nõudeid,³⁶ ning seega tekiks neil rahvusvahelisest õigusest tulenev vastutus.³⁷

87. Kohtuotsus Avotiņš ja Euroopa Kohtu praktika, mis käsitleb taotleva liikmesriigi akti võimalikku tunnustamata või täitmata jätmist täitvas liikmesriigis,³⁸ puudutavad taotlevas liikmesriigis ilmnunud süsteemseid rikkumisi või süsteemseid puudusi, millel võivad täitvas liikmesriigis olla teatavad tagajärjed.

88. Siiski, või seda enam, ma ei mõista, miks juhul, kui need tagajärjed on ette nähtud makrotasandi (süsteemsete) rikkumiste puhul, st kui kogu süsteem muutub mittetoimivaks,³⁹ ja samuti niinimetatud sektoripõhiste rikkumiste korral,⁴⁰ ei peaks sama kehtima ka selle puhul, mida võib nimetada pelgaks mikrotasandi rikkumiseks, st kui esineb puudusi, mis on tuvastatud üksnes seoses konkreetse menetlusliku elemendiga.

89. Ning kui lähenemine on selline, et täitev liikmesriik ei ole teatavast hetkest alates enam kohustatud tunnustama või täitma teatavatest taotlevatest liikmesriikidest pärinevaid akte,⁴¹ siis kas sellest seisukohast ei tulene loogiliselt ka see, et taotleval liikmesriigil, kes teab, et ta nõudeid ei täida, ei tohiks olla lubatud kasutada õiguslase koostöö süsteemi, millesse sisenemise nõuetele ta enam ei vasta?

90. Selline järeldus ei ole mitte ainult süsteemi loogikale sisemiselt omane, vaid on ka palju *proportsionaalsem*. Kas poleks mitte mõistlikum ajutiselt tõkestada tuvastatud ja teadvustatud problemaatiline allikas, et ta saaks enne uuesti süsteemi vastuvõtmist rakendada vajalikud meetmed miinimumnõuete järgimiseks, selle asemel et koormata kogu õiguslase koostöö süsteemi (ja kõiki individuaalseid tegureid liikmesriigis) kohustusega kontrollida igal konkreetsel juhul uuesti, kas Euroopa uurimismääruse tunnustamisest ja täitmisest keeldumise põhjused on

³⁵ Sellega seoses võib ette kujutada mootorsõidukitootjat, kes laseb sõidukid liiklusesse, olles teadlik asjaolust, et kõigil neil on tehniline rike, kuid tugineb samas usule, et politseikontrollid ei ole sagedased, ja loodab, et see tehniline rike ei tekita siiski väga palju selliseid liiklusõnnetusi, mille tagajärjel saavad reisijad või kõrvalseisjad selle tehnilise rikke tõttu vigastada.

³⁶ EIK 23. mai 2016. aasta otsus Avotiņš vs. Läti, CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, punkt 116.

³⁷ Vt hiljutine EIK 25. märtsi 2021. aasta otsus Bivolaru ja Moldovan vs. Prantsusmaa, CE:ECHR:2021:0325JUD004032416.

³⁸ 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus N.S. jt (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865); 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

³⁹ 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 58–62).

⁴⁰ Mille raames on tuvastatud rikkumine teatud asjasse puutuvates valdkondades, näiteks rahvusvahelise kaitse taotlejatele esitatavad tingimused – 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus N.S. jt (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865, punktid 89 ja 90, 94, 106) – või tingimused vanglates – 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punktid 89–94) –, väitmata kummagi stsenaariumi puhul, et asjaomase liikmesriigi kogu kohtusüsteem oleks neist puudustest mõjutatud.

⁴¹ Seda kordas Euroopa Kohus viimati 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsuses Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud õigusasutuse sõltumatus) (C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033) ning seejärel kohaldas Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) 10. veebruari 2021. aasta kohtuotsuses nr RK 20/771 13/751021-20, NL:RBAMS:2021:420.

olemas või mitte? Selline lahendus näib olevat seda enam põhjendatud, sest erinevalt olukorrast, kus tuleb tõendada, et võimalik süsteemne rikkumine kujutab endast ohtu asjaomase isiku isiklikule olukorrale,⁴² on lihtsalt ainult ühte küsimust puudutava puuduliku valdkondliku regulatsiooni puhul selge, et ühtegi nõuetele vastavat akti ei ole võimalik koostada. Kõik koostatud aktid on juba eelduslikult vigased, sest õigusakt, mille alusel need välja anti, oli iseenesest nõuetevastane.

91. Lühidalt öeldes peab see, kes soovib kasutada direktiivi 2014/41 või mõne muu õiguslase koostöö ja vastastikuse tunnustamise vahendi kohast õigusabi ja vastastikuse tunnustamise süsteemi, tulema piltlikult öeldes puhaste kätega või täpsemalt öeldes ei tohi ta tulla teadvalt räpaste kätega. Selle korduvalt tunnustatud ja süstemaatiliselt rõhutatud elementaarse hügieenireegli järgimata jätmine võib tõepoolest viia selleni, et isikul palutakse ruumist lahkuda ja tagasi tulla alles pärast seda, kui ta on üles leidnud seebi ja teinud vajalikud toimingud.

92. Käesoleva kohtuasja eespool kirjeldatud konkreetsetes kontekstis on Euroopa Inimõiguste Kohus kohtuotsuses Posevini⁴³ ja varasemates kohtuotsustes leidnud, et Bulgaaria on rikkunud kohustust näha ette tõhus õiguskaitsevahend EIÕK artikli 13 tähenduses, kuivõrd puuduvad menetlused, mis võimaldaksid vaidlustada läbiotsimis- ja äravõtmismääruste õiguspärasust või saada asjakohast õiguskaitset.⁴⁴ Neist otsustest nähtub, et Bulgaaria valitsus tunnistas tegelikult seda rikkumist ja võttis ministrite komitee ees kohustuse olukorda parandada,⁴⁵ kuid ei ole seni seda teinud, nagu on rõhutatud ka käesolevas kohtuasjas esitatud eelotsusetaotluses.

93. Kokkuvõttes tuleb märkida, et niikaua kui seda liikmesriigi seadusandja tegematajätmist ei ole parandatud, ei või asjaomase liikmesriigi ametiasutused tõepoolest koostada Euroopa uurimismäärust, mille puhul esineks automaatselt ja vältimatult samasugune põhiõiguste rikkumine nagu see, mille olemasolu on Euroopa Inimõiguste Kohus juba tuvastanud.

94. Märgin, et tunnistaja ülekuulamise määruse puhul ei ole sarnast probleemi tuvastatud. Selles osas nõustun Prantsuse ja Austria valitsusega, et sisuliselt ei too tunnistaja ülekuulamine iseenesest tõenäoliselt kaasa sekkumist isiku põhivabadustesse, mille intensiivsus oleks võrreldav läbiotsimis- ja äravõtmismääruse intensiivsusega.

95. Lisaks sisaldab direktiivi 2014/41 artikkel 24 üsna üksikasjalikku korda tunnistaja ülekuulamiseks videokonverentsi või muude audiovisuaalsete edastamisvahendite abil. Teise võimalusena on võimalik direktiivi artikli 25 alusel kasutada tunnistaja ülekuulamiseks telefonikonverentsi. Need sätted sisaldavad konkreetseid tagatise, sealhulgas direktiivi artikli 24 lõike 2 kohast tunnustamata või täitmata jätmise alust, täidesaatva asutuse kohustust kohaldada direktiivi artikli 24 lõike 5 punktis a sätestatud „täitjariigi õiguse aluspõhimõtteid“ ning kohustust teavitada menetlusõigustest, sealhulgas õigusest ütluste andmisest keelduda, nagu on sätestatud selle direktiivi artikli 24 lõike 5 punktis e.

⁴² See on vajalik „kaheastmelise kriteeriumi“ puhul, mis nõuab nii struktuurset (süsteemset ja üldist) kui ka individuaalset kaalumist seoses konkreetse juhtumiga – 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 61 ja 68) –, nagu on kinnitatud 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsuses Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud õigusasutuse sõltumatus) (C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, punktid 54 ja 55).

⁴³ EIK 19. jaanuari 2017. aasta otsus Posevini vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814.

⁴⁴ Vt käesoleva ettepaneku joonealune märkus 23.

⁴⁵ Vt EIK 19. jaanuari 2017. aasta otsus kohtuasjas Posevini vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, punkt 47.

96. Sellele vaatamata ma ei arva, et kui piirduda käesoleva asja lahendamisel läbiotsimis- ja äravõtmismäärustega, oleks see süsteemne lahendus võimalike põhiõiguste rikkumiste potentsiaalselt avatud loetelule. Nagu juba märgitud, võib erinevates uurimistoimingutes esineda erineva määra ja erineva intensiivsusega riiveid. Sellest vaatepunktist on vaevalt võimalik tõmmata abstraktselt piir ja väita, et teatav konkreetne uurimistoiming ei saa *kunagi* olla problemaatiline.

97. Mis puudutab spetsiifiliselt tunnistaja ülekuulamist, siis kuigi seda võib pidada üsna „leebeks“ sekkumiseks tema eraellu, ei saa välistada, et konkreetse tunnistaja ülekuulamine konkreetses olukorras võib siiski viia kaitstud isikuõiguste rikkumiseni, näiteks selliste haavatavate isikute õiguste rikkumiseni, kelle konkreetset olukorda ei ole sellise ülekuulamise ette nägeva Euroopa uurimismääruse koostamisel nõuetekohaselt arvesse võetud. Kui selline olukord peaks tekkima, peab puudutatud isikul olema ka võimalus kasutada õiguskaitsevahendeid, mis võimaldaksid kontrollida sellise meetme õiguspärasust ja saada asjakohast õiguskaitset.

98. Kokkuvõttes on taotleva asutuse või ametiisiku ülesanne tagada, et tema enda aktid ei oleks õigusvastased EIÖKs sätestatud miinimumnõuete rikkumise tõttu, kui need aktid sisenevad direktiivi 2014/41 süsteemi.

V. Ettepanek

99. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivi 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades, artikli 14 lõikega 1 ja artikli 1 lõikega 4 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 ning ELL artikli 4 lõikega 3 on vastuolus olukord, milles liikmesriigi õigusnormid ei näe ette ühtegi õiguskaitsevahendit Euroopa uurimismääruse tegemise vastu, kui sellise määruse tegemine toob automaatselt ja vältimatult kaasa Euroopa inimõiguste konventsiooniga tagatud miinimumnõuete sama rikkumise nagu see, mille olemasolu on Euroopa Inimõiguste Kohus on juba tuvastanud. Samuti on nende sätetega niisugustel asjaoludel vastuolus Euroopa uurimismääruse tegemine.